

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรผู้ใช้น้ำชลประทานที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล บ้านเสด็จและพิชัย อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของเกษตรกรผู้ใช้น้ำ ชลประทานเพื่อการเกษตรด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นที่มีต่อการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาโดยตั้งสมมติฐานการศึกษาไว้ว่า เกษตรกรที่มีปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ รายจ่ายที่ใช้ลงทุนทำการเกษตร จำนวนพื้นที่ถือครอง แรงงานที่ใช้ในการทำการเกษตร และปัจจัยทางสังคม ได้แก่ ปริมาณพื้นที่ที่ได้รับน้ำจากคลองชลประทาน ระยะทางจากคลองขอยส่งน้ำถึงพื้นที่ทำการเกษตร จำนวนปีที่เกษตรกรมีความผูกพันอันดีต่อท้องถิ่น ชนิดของพืชที่ปลูก การรับรู้ข่าวสารการจัดการจัดสรรน้ำชลประทาน ความสัมพันธ์กับองค์การบริหารส่วนตำบล การเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์การบริหารส่วนตำบลที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นและความเชื่อมั่นต่อการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรขององค์การบริหารส่วนตำบลต่างกัน

5.1 สรุปผลการศึกษา

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล

เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามเป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทาน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำชลประทานมากกว่า 15 ปี เป็นเพศหญิงมีอายุระหว่าง 41 – 45 ปี การศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา ลักษณะของครอบครัวอยู่รวมกัน 3 - 5 คน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก

5.1.2 ข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคม

ก) ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

เกษตรกรที่อยู่ในเขตการจัดสรรน้ำชลประทานส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองทำการเกษตร 2 – 5 ไร่ โดยแต่ละเดือนจะมีรายได้เฉลี่ย 2,001 – 3,000 บาท มีรายจ่ายเพื่อทำการเกษตรไร่ละ 501 – 1,500 บาท ซึ่งค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ใช้เงินทุนส่วนตัว ส่วนแรงงานนอกเหนือจากแรงงานภายในครอบครัวแล้ว จะจ้างบุคคลภายในหมู่บ้านในลักษณะที่จ้างเป็นรายวัน

ข) ข้อมูลทางสังคม

เกษตรกรได้รับการจัดสรรน้ำเข้าสู่พื้นที่คิดเป็นสัดส่วนต่อพื้นที่ร้อยละ 76 – 100 พื้นที่ที่ได้รับบริการจัดสรรน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรมีระยะห่างจากคลองซอยถึงพื้นที่ไม่เกิน 1,000 เมตร เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นมาแต่เดิม ประกอบอาชีพจนเกิดความศรัทธา ความไว้วางใจ ความพอใจในการให้ความร่วมมือกับท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นความผูกพันที่มีต่อท้องถิ่นมากกว่า 10 ปี ข้อมูลข่าวสารการจัดสรรน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรในแต่ละเดือนจะได้รับข่าวสารเป็นบางครั้งจากหัวหน้าเหมืองซอย

ความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรกับองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่ ส่วนใหญ่เกษตรกรทราบสถานที่ตั้งของสำนักงาน อบต. แต่ไม่เคยไปที่สำนักงาน อบต. และไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรม ขณะเดียวกันสมาชิก อบต. ไม่เคยไปเยี่ยมประชาชนในเขตพื้นที่ของสมาชิก อบต.

5.1.3 ข้อมูลทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อ อบต. ในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร

ก) ด้านความคิดเห็น

ระดับคะแนนเฉลี่ยด้านความคิดเห็นว่าเห็นด้วยน้อยเกี่ยวกับสมาชิก อบต. ที่ว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ หรือมีการวางแผนที่ดีในการแก้ไขปัญหาเพื่อการเกษตร ซึ่งเกษตรกรถือว่าเป็นปัญหาหลักในการทำการเกษตร และมีความคิดเห็นว่า อบต. ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเพื่อการเกษตรได้สำเร็จ ทั้งนี้ อบต. ไม่มีการศึกษารายละเอียดการปลูกพืชของเกษตรกรในพื้นที่ รวมทั้งไม่มีการประสานงานการแก้ไขปัญหาเพื่อการเกษตรร่วมกับหน่วยงานอื่น

ข) ด้านความเชื่อมั่น

ระดับคะแนนเฉลี่ยด้านความเชื่อมั่นของเกษตรกร ส่วนใหญ่จะมีความเชื่อมั่นกับ อบต. น้อย ในการที่ อบต. จะใช้ความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนความสำเร็จด้านการเกษตรของสมาชิก อบต. ในการที่จะช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรรวมทั้งการแก้ไขปัญหาน้ำเพื่อการเกษตรให้มีเพียงพอกับการเพาะปลูก และยังไม่เชื่อมั่นว่าการพัฒนาที่ผ่านมาของ อบต. เป็นการพัฒนาที่ถูกต้องตรงกับความต้องการของท้องถิ่น

5.1.4 การทดสอบสมมติฐานด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต.

ก) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

เกษตรกรมีการแสดงออกด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นต่อการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต. ไม่ต่างกันในด้าน ระดับรายได้ ค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตร ขนาดของพื้นที่ถือครองเพื่อทำการเกษตร แสดงให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวไม่ได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต.

ในขณะที่การใช้แรงงานในการทำการเกษตร มีการแสดงออก ด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นต่างกันแสดงให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของเกษตรกรในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต.

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของเกษตรกร มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันในปัจจัยของ ระดับรายได้ ค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตร การใช้แรงงานในการทำการเกษตร

ในขณะที่ขนาดของพื้นที่ถือครองเพื่อทำการเกษตร มีแนวโน้มไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (ภาคผนวกภาพที่ 1 ถึง 4)

ข) ปัจจัยทางสังคม

เกษตรกรมีการแสดงออกด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นต่อการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต. ไม่ต่างกันในด้าน พื้นที่ที่ได้รับน้ำจัดสรรจากชลประทาน ระยะเวลาความผูกพันของเกษตรกรต่อท้องถิ่น การได้รับข่าวสารการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร และระยะทางจากคลองข่อยถึงพื้นที่เพาะปลูก แสดงให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวไม่ได้เป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของเกษตรกรต่อการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต.

ในขณะที่ชนิดของพืชที่ปลูก ความสัมพันธ์ของเกษตรกรกับ อบต. และการเข้าร่วมกิจกรรมกับ อบต. ของเกษตรกร มีการแสดงออกด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นต่างกัน แสดงให้เห็นว่าปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของเกษตรกรในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต.

จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของเกษตรกร มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันในปัจจัยของ พื้นที่ที่ได้รับน้ำจัดสรรจากชลประทาน ระยะเวลาความผูกพันของเกษตรกรต่อท้องถิ่น ชนิดของพืชที่ปลูก ความสัมพันธ์ของเกษตรกรกับ อบต. การเข้าร่วมกิจกรรมกับ อบต. และระยะทางจากคลองซอยถึงพื้นที่เพาะปลูก

ในขณะที่การได้รับข่าวสารการจัดการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร มีแนวโน้มไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน (ภาคผนวกภาพที่ 5 ถึง 11)

5.2 อภิปรายผล

เกษตรกรมีการแสดงออกด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นต่อการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต. ไม่แตกต่างกันในปัจจัยด้าน ระดับรายได้ ค่าใช้จ่าย จำนวนพื้นที่ถือครอง สัดส่วนการได้รับจัดสรรน้ำ ความผูกพันต่อท้องถิ่น การรับรู้ข่าวสารการจัดการจัดสรรน้ำ หมายถึงปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของเกษตรกรที่มีต่อ อบต. ในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร

ส่วนปัจจัยด้าน แรงงานที่ใช้ทำการเพาะปลูก ชนิดของพืชที่ปลูก ความสัมพันธ์กับ อบต. และการเข้าร่วมกิจกรรมกับ อบต. ของเกษตรกร มีการแสดงออกด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นแตกต่างกัน ซึ่งหมายถึงปัจจัยดังกล่าวเป็นปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของเกษตรกรที่มีต่อ อบต. ในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตร

ก) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

การแสดงออกทั้งด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นของเกษตรกรผู้มีรายได้มากจะมีมากและมีแนวโน้มลดลงเมื่อระดับรายได้น้อยลง อาจเนื่องมาจากรายได้หลักเป็นรายได้ที่มาจากการทำงานเกษตร หรือคาดหวังว่า การแสดงออกอาจจะนำมาซึ่งรายได้สูงขึ้นในอนาคต ถ้า อบต. สามารถเข้าร่วมการจัดสรรน้ำกับหน่วยงานกรมชลประทานหรือโครงการฯ ได้ในอนาคต

เช่นเดียวกับการศึกษาของ สุทธิวรรณ จันทรมุรินทร์ (2523) ที่พบว่ารายได้ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชากรส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ รัชนิพร ภูกร (2523) ที่ว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของ อสม. ต่างกัน ในขณะที่

การศึกษาของ สุเมธี เจยไสย (2531) ศึกษาทัศนคติของสมาชิกที่มีต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการดำเนินการและพนักงานของสหกรณ์การเลี้ยงปลุสสัตว์ กรป. กลางโพนยางคำ จำกัด จังหวัดสกลนคร พบว่าการที่สมาชิกมีรายได้แตกต่างกันแต่ก็มีทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสหกรณ์ไม่แตกต่างกัน

การที่เกษตรกรที่เสียค่าใช้จ่ายในการทำการเกษตรมาก (มากกว่า 4,500 บาท) แสดงออกด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นน้อย อาจเนื่องจากว่าค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นก็เพื่อเป็นการจ้างแรงงานภายนอกครอบครัว ดังนั้นความมั่นใจของเกษตรกรเหล่านี้จึงมีแนวโน้มในคุณค่าของค่าใช้จ่าย (จ้างแรงงาน ค่าสูบน้ำ) ของเกษตรกรเองมากกว่าความมั่นใจหรือความเชื่อมั่นในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต.

ไพโรจน์ โพธิ์พฤษาวงศ์ (2533) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร พบว่า การเป็นลูกหนี้และการไม่เป็นลูกหนี้มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของเกษตรกรต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกเช่นเดียวกับการศึกษาของ ศีตองศ์ ศรีอรุโณทัย (2521) ที่ศึกษาความแตกต่างทางสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรรายย่อยที่มีต่อการใช้และไม่ใช้เทคโนโลยีทางการเกษตรในเขตโครงการเกษตรชลประทานลำพระเพลิง อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา พบว่าเกษตรกรที่ไม่มีหนี้สินมีแนวโน้มที่จะใช้ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดแมลงมากกว่าเกษตรกรที่มีหนี้สิน

การแสดงความเชื่อมั่นของเกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่ในเขตการจัดสรรน้ำชลประทานมีค่าคะแนนเฉลี่ยมากกว่าผู้ที่มีพื้นที่ถือครองน้อย ในทางตรงข้ามด้านความคิดเห็น เกษตรกรผู้มีพื้นที่ถือครองน้อยกลับมีความคิดเห็นมากกว่าเกษตรกรผู้มีพื้นที่ถือครองมาก ทั้งนี้ผู้มีพื้นที่มากมั่นใจในการที่จะได้รับการจัดสรรน้ำเต็มพื้นที่โดย อบต. ส่วนผู้มีพื้นที่น้อยมีการแสดงความคิดเห็นมากแต่ในด้านความเชื่อมั่นมีน้อย อาจเป็นเพราะว่ามีพื้นที่ทำการเกษตรที่อื่นที่อยู่นอกพื้นที่การจัดสรรน้ำมากกว่า จึงไม่ให้ความสนใจในพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรน้ำ

เช่นเดียวกับ ปฐวี แสงฉาย (2536) ศึกษาเรื่องทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกชา (เมี่ยง) ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าขนาดพื้นที่ถือครองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าจำนวนพื้นที่ถือครองที่ต่างกันจะทำให้เกษตรกรมีทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่างกัน และสุภัทร์ หะยะกังฉัตร และคณะ (ม.ป.ป.) ที่ศึกษาถึงทัศนคติของผู้ประกอบอาชีพค้าไม้พื้นในจังหวัดราชบุรีที่มีต่อโครงการปลูกป่าชุมชนในที่ดินสาธารณะประโยชน์ ซึ่งพบว่ากรรมสิทธิ์ถือครองแตกต่างกันทำให้เกิดความแตกต่างในเรื่องทัศนคติ ในการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ที่ดินของเกษตรกรในโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชั้นสูตร เขตจังหวัดสิงห์บุรี ของ วิญญู รัตนพันธ์ (2534)

พบว่า ขนาดของพื้นที่ถือครองเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ที่ดินของเกษตรกรในฤดูแล้ง นอกจากนี้ นิพนธ์ อุดมศิริโกศชัย (2533) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรที่ทำสวนผลไม้ในจังหวัดจันทบุรี พบว่าเกษตรกรที่มีจำนวนพื้นที่ถือครองมากกว่า 14 ไร่ มีพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชเหมาะสมมากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ถือครองน้อยกว่า 14 ไร่

คะแนนความคิดเห็นและความเชื่อมั่น เกษตรกรผู้ให้แรงงานภายนอกมีมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความต้องการผลตอบแทนจากที่ได้มีการใช้เงินลงทุนเพาะปลูกมากนั่นเอง

เกษตรกรผู้ให้แรงงานในครอบครัวเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายมีคะแนนน้อย อาจเนื่องจากการไม่สนใจในกิจกรรมของ อบต. ไม่สนใจผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน (ปลูกเพื่อบริโภค) หรืออาจเกี่ยวข้องกับสภาพของสังคมท้องถิ่น โดยทั่วไปที่ขาดความกระตือรือร้น

ธวัชชัย พงศธรบริรักษ์ (2540) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปีในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าแรงงานไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของเกษตรกรที่จะปลูกพืชตลอดปี

ข) ปัจจัยทางสังคม

เกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรน้ำมากให้ความคิดเห็นและมีความเชื่อมั่นน้อย อาจเนื่องจากไม่มั่นใจว่า อบต. จะสามารถดำเนินการให้มีการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรเข้าสู่พื้นที่ได้ครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่

เกษตรกรที่ค้อยโอกาสได้รับการจัดสรรน้ำน้อย (พื้นที่อยู่ห่างหรือน้ำเข้าไม่ถึง) ให้ความคิดเห็นน้อยและมีความเชื่อมั่นต่อ อบต. ค่อนข้างน้อยเช่นกัน อาจเนื่องมาจากพื้นที่ของเกษตรกรเองได้รับปริมาณน้ำไหลเข้าสู่พื้นที่ไม่มากกว่า 1 ใน 4 ของพื้นที่ และหรืออาจไม่ได้รับการจัดสรรน้ำบางครั้ง (โครงการฯ เปลี่ยนรอบเวรจัดสรรน้ำ)

ธวัชชัย พงศธรบริรักษ์ (2540) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปีในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการรับน้ำชลประทาน ปัญหาการนำน้ำชลประทานไปสู่ที่นาไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของเกษตรกรที่จะปลูกพืชตลอดปี นอกจากนี้ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการเปลี่ยนแปลงการปลูกพืชเนื่องจากพื้นที่ใกล้เคียงกันปลูกพืชไม่เหมือนกันไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี

เกษตรกรที่ไม่มีความผูกพันหรือมีความผูกพันต่อท้องถิ่นในระยะยาวที่ไม่แน่นอนจะแสดงความคิดเห็นและความเชื่อมั่นในการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรของ อบต. มากกว่าเกษตรกรที่มีระยะเวลาผูกพันต่อท้องถิ่นยาวนาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรที่ไม่มีความผูกพัน

หรือมีระยะเวลาความผูกพันต่อท้องถิ่นน้อยมีความเชื่อมั่นว่า อบต. จะจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรได้ ในขณะที่เกษตรกรที่มีระยะเวลาผูกพันยาวนานอาจไม่เชื่อหรือยังมีความฝังใจจากอดีตที่ผ่านมาว่าการจัดสรรน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรของระบบการจัดสรรน้ำชลประทานเป็นหน้าที่ของโครงการฯ แม่วัง – ก้วลม เพียงฝ่ายเดียว

เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ไพบูลย์ สุทธสุภา และคณะ (2533) พบว่า ทักษะคติของผู้ปลูกกาแฟที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติขึ้นอยู่กับอิทธิพลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและทำนองเดียวกันกับ ดรุพันธ์ แสนศิริพันธ์ (2537) ว่าการเปิดรับสื่อที่เป็นบุคคลมีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พืชที่เกษตรกรปลูกแต่ละชนิดมีความต้องการน้ำแตกต่างกันออกไป บางชนิดต้องการน้ำมาก (น้ำขัง) เช่นข้าวนาปี ข้าวนาปรัง และพืชที่ต้องการน้ำมากแต่ไม่ท่วมขัง เช่น ไม้ผล พืชผัก

พืชหลักของเกษตรกรที่ปลูกโดยอาศัยน้ำจากชลประทานคือการปลูกข้าว เกษตรกรส่วนใหญ่จึงแสดงความคิดเห็นและความเชื่อมั่นสูงต่อการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต.

เช่นเดียวกับเกษตรกรผู้ปลูกผัก ซึ่งเป็นพืชที่ต้องการน้ำมากแต่ไม่ท่วมขังก็ให้ความคิดเห็นและความเชื่อมั่นสูง ในขณะที่การปลูกข้าวนาปรัง (ฤดูแล้ง) ซึ่งมีความเสี่ยงในการได้รับการจัดสรรน้ำ (น้ำในเขื่อนลดลง) ให้ความสนใจในการแสดงความคิดเห็นและความเชื่อมั่นน้อย

เช่นเดียวกับการศึกษาของ ธวัชชัย พงศธรบริรักษ์ (2540) พบว่า รายได้ในฟาร์มมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ เกษตรกรที่ปลูกพืช 2 ครั้งต่อปี และปลูกพืช 3 ครั้งต่อปี มีความแตกต่างกันในรายได้ในฟาร์ม

การรับข่าวสารการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรของเกษตรกรไม่ต่างกัน อาจเนื่องมาจากวิธีการได้รับข่าวสารไม่มีผลต่อการรับรู้ข่าวสารการจัดสรรน้ำ ทั้งนี้เนื่องจากคลองซอยส่งน้ำเป็นระบบเปิด ดังนั้นเมื่อมีการปล่อยน้ำจึงสามารถรับรู้ได้โดยไม่ต้องทราบล่วงหน้า และโดยปกติเป็นประจำตลอดมาที่โครงการฯ จะมีการแจ้งข่าวรอบเวรน้ำที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักก่อนเข้าสู่ระยะเวลาฤดูแล้ง

การศึกษาของ ดรุพันธ์ แสนศิริพันธ์ (2537) เป็นไปทำนองเดียวกันคือ การเปิดรับสื่อมวลชนคือการรับข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ทางการเกษตร จากการศึกษาเชิงวิทยุ วิทยุทัศน์ และการเปิดรับสื่อที่เป็นบุคคล มีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ไพบูลย์ สุทธสุภา และคณะ (2533) พบว่า ทักษะคติของผู้ปลูกกาแฟที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติขึ้นอยู่กับอิทธิพลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

เกษตรกรที่ไปพบปะสมาชิก อบต. จะทำให้รับทราบถึงนโยบายการทำงานของ อบต. ตลอดจนรับทราบข่าวสารการจัดการน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งแสดงให้เห็นในด้านความคิดเห็นและความเชื่อมั่นมากกว่าผู้ที่ไม่เคยไป

ผู้ที่ไม่เคยไปพบปะสมาชิก อบต. อาจมีหลายสาเหตุ เช่น อบต. เริ่มตั้งได้ไม่นานจึงไม่รู้จักสถานที่ตั้งของสำนักงาน อบต. ไม่เข้าใจการบริหารงานของ อบต. ไม่ได้เป็นผู้เลือกสมาชิก อบต. จากอดีตที่ผ่านมาทำให้มีความฝังใจว่า อบต. เกี่ยวข้องกับการเมือง หรือความเล่ห์เหลี่ยมที่ว่าการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรเป็นหน้าที่ของโครงการฯ หรือเป็นลักษณะประจำตัวของเกษตรกรที่ไม่ชอบแสดงออก หรือเมื่อมีปัญหาที่แก้ไขปัญหาคด้วยตนเอง

เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ ชูชาติ กีฬาแปง (2538) ที่ได้ศึกษาทัศนะของผู้นำท้องถิ่นต่อ อบต. กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย พบว่าที่ตั้งของ อบต. ต่างกันมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำนองเดียวกับผลการศึกษาของ ไพบุลย์ สุทธสุภา และคณะ (2533) พบว่า ทัศนคติของผู้ปลูกกาแฟที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติขึ้นอยู่กับอิทธิพลของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และทำนองเดียวกันกับครุพันธ์์ แสนศิริพันธ์์ (2537) ว่าการเปิดรับสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การเข้าร่วมกิจกรรมกับ อบต. ทำให้เกษตรกรมีความสัมพันธ์ต่อกัน มีความเข้าใจนโยบายหรือการบริหารงานของ อบต. มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีผลที่ทำให้มีความคิดเห็นและความเชื่อมั่นในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของ อบต. มากขึ้น

การเข้าร่วมกิจกรรมอาจเป็นไปในลักษณะของกิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมรื่นเริงภายในชุมชน กิจกรรมที่ร่วมกับท้องถิ่นชุมชนอื่น เป็นต้น และ อบต. ได้ใช้โอกาสในการ สอดแทรกนโยบายต่าง ๆ ของ อบต. ให้เกษตรกรได้ทราบ

เช่นเดียวกับการศึกษาของ ครุพันธ์์ แสนศิริพันธ์์ (2537) ว่าการเปิดรับสื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้นความสัมพันธ์กับสังคมภายนอกของเกษตรกรมีผลต่อความตระหนักเกี่ยวกับพิษภัยของสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์ผู้ปลูกหอมหัวใหญ่สันป่าตอง และ ไพโรจน์ โพธิ์พุกษาวงศ์ (2533) ย้ำว่า สิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดทัศนคติต่อเกษตรกรจะมีโอกาสสัมผัสกับสังคมภายนอกชุมชนของตน ซึ่งจะเป็นแหล่งความรู้ อันก่อให้เกิดทัศนคติต่อไป ทำนองเดียวกับ สุภรชด์ อินทรารุช (2538) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของเกษตรกรผู้ปลูกส้มเขียวหวานเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดแมลงศัตรู โดยการใส่สารเคมีในอำเภอลอง จังหวัดแพร่ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นสมาชิกชมรมผู้ปลูกส้มเขียวหวานไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการป้องกันกำจัดแมลงศัตรูโดยการใส่สารเคมี

เกษตรกรที่มีพื้นที่ไม่ไกลจากคลองขอยจะมีกิจกรรมในพื้นที่มาก (เพาะปลูกหลายครั้งในรอบปี) จึงแสดงความคิดเห็นและความเชื่อมั่นต่อการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรของ อบต. มากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่อยู่ไกล (มากกว่า 1,000 เมตร)

น้ำจากคลองส่งน้ำชลประทานอาจถูกแบ่งจากคลองขอยมาก (ขยายพื้นที่เพาะปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิต) ทำให้พื้นที่ที่อยู่ไกลจากคลองส่งน้ำได้รับน้ำน้อยหรืออาจไม่ได้รับ ซึ่งอาจสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรกลุ่มนี้ไม่ให้ความสนใจที่จะให้ความคิดเห็นและความเชื่อมั่นต่อการจัดการน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรของ อบต. เพราะไม่ได้ทำให้ปัญหาบรรเทาลงได้

รัชชัย พงศธรบริรักษ์ (2540) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปีในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการรับน้ำชลประทาน ปัญหาการนำน้ำชลประทานไปสู่ที่นาไม่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจของเกษตรกรที่จะปลูกพืชตลอดปี นอกจากนี้ปัญหาเกี่ยวกับความต้องการเปลี่ยนแปลงการปลูกพืช เนื่องจากพื้นที่ใกล้เคียงกันปลูกพืชไม่เหมือนกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจของเกษตรกรในการปลูกพืชตลอดปี

5.3 ข้อเสนอแนะ

องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ถือได้ว่าเป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย ได้รับการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่น มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ ทั้งนี้ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งในท้องถิ่น เพื่อส่วนรวม โดยการเลือกคิด เลือกทำ เลือกจัดการ ตามงบประมาณต่าง ๆ ที่มีในท้องถิ่น เป็นการพัฒนาท้องถิ่นของตนด้วยตนเองและเพื่อตนเองอย่างยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืนอาจจะไม่ยั่งยืน แต่อาจจะเกิดขึ้นเพียงชั่วคราว ถ้าการพัฒนานั้นเกิดจากการบัญชาการขององค์กร หรือบุคคลที่มีอิทธิพลมากกว่าเกิดจากเนื้อแท้ของความเข้าใจร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องในประเด็นปัญหาและความต้องการที่ตรงกัน ดังนั้นการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development) จึงเป็นแนวคิดและแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนและชุมชนให้ดีขึ้น โดยไม่เอนเอียงไปทางด้านวัตถุนิยมจนลืมการพิจารณาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและธรรมชาติ แต่ควรให้ผสมผสานกลมกลืนไปกับการพัฒนา บำรุงรักษาภาวะแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคม เน้นการพึ่งตนเอง ตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของประชาชน การที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นทุกคนเสนอให้ความคิดเห็นเสนอแนะในสิ่งที่ต้องการในทางปฏิบัติทำได้ไม่ยากนัก จึงได้มีการใช้วิธีเลือกผู้แทนของหมู่บ้านเข้าไปเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อทำหน้าที่บทบาทแทนประชาชนในหมู่บ้านท้องถิ่นที่เลือกเข้าไป

บทบาทหน้าที่ของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นหน้าที่สำคัญที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาความเจริญสู่ท้องถิ่น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งทุกด้านมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องซึ่งกันและกันจนไม่สามารถที่จะทำเพียงด้านใดด้านหนึ่งได้โดยลำพัง สังคมชนบทเป็นสังคมใหญ่สุดของประเทศไทย ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร ดังนั้นน้ำเพื่อการเกษตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดของประชาชน ทั้งนี้เพราะถ้าประชากรในท้องถิ่นยังมีปัญหาด้านน้ำเพื่อการเกษตรแล้ว การพัฒนาด้านอื่นก็จะไม่สามารถทำได้ อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้การพัฒนาท้องถิ่นไม่บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นเพื่อการให้ประโยชน์ทรัพยากรน้ำร่วมกันอย่างคุ้มค่าจึงควรแก้ไขปัญหาดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบล

1. สมาชิกจะต้องเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมทั้งจากการศึกษาเอกสาร ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ให้กว้างไกล ตลอดจนการขอความช่วยเหลือหรือคำปรึกษาจากผู้มีความรู้ความสามารถ หรือร่วมงานพัฒนาท้องถิ่น โดยไม่เลือกว่าเป็นฝ่ายการเมือง หรือฝ่ายบริหาร
2. สมาชิกจะต้องออกเยี่ยมเยียนใกล้ชิดประชาชนอยู่เสมอ เพื่อที่จะรับรู้ปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เพื่อนำไปใช้ประกอบการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น
3. สมาชิก อบต. ในฐานะฝ่ายบริหาร ต้องยึดถือหลักกว่าเป็นผู้ให้ความเจริญเกิดเป็นจริง จากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมตรวจสอบประเมินผล ของชุมชน
4. สมาชิกในองค์กรจะต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติจากนักปกครองเป็นนักพัฒนา (เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง) อย่างยั่งยืน
5. แนวทางการแก้ไขปัญหาคือต้องเป็นวิธีการแก้ไขที่สามารถแก้ไขได้ในระยะยาว มิใช่การแก้ไขเฉพาะหน้า เพื่อนำเวลาไปวางแผนพัฒนาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ
6. การพัฒนาท้องถิ่นจะต้องคิดเสมอว่าเพื่อให้คนในท้องถิ่นวันนี้อยู่ดีกินดี มีความปลอดภัย สุขภาพอนามัยที่ดี และคงทรัพยากรที่ดีไว้ให้สำหรับคนรุ่นต่อ ๆ ไปได้มิใช่อย่างพอเพียง ในภายหน้า

ประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม

1. ต้องมีการติดตามการทำงานของสมาชิก อบต. อย่างสม่ำเสมอ
2. ควรเข้าร่วมกิจกรรมและหรือเสนอแนะกิจกรรมที่เหมาะสม สมควรกระทำในท้องถิ่น
3. ควรเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอทั้งจากภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

4. ควรให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาโดยตระหนักอยู่เสมอว่าปัญหาของส่วนรวมก็คือปัญหาของเราและคนรุ่นต่อไปในอนาคต

5. ต้องตระหนักอยู่เสมอว่าทรัพยากรน้ำหรือทรัพยากรอื่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างประหัดเหมาะสมควรคุ้มต่อประโยชน์ และเหลือทรัพยากรที่มีค่าไว้ให้คนรุ่นต่อ ๆ ไปได้มีใช้

โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาฯ

1. ควรมีการแนะนำทำความเข้าใจทั้งกับสมาชิก อบต. และประชาชน ในการบริหารจัดการน้ำอย่างสม่ำเสมอ

2. ควรให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนบริหารหรือการจัดการน้ำ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิด แก้ไข วางแผน กระทำ บำรุงรักษา และการบริหารจัดการน้ำ ควรต้องคำนึงถึงคนในท้องถิ่นด้วย

3. ต้องมีรูปแบบวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ คุ้มค่า ให้ชุมชนประชาชนได้มีโอกาสร่วมกันกระทำกิจกรรมกับส่วนราชการ

4. การจัดตั้งโครงการใหม่ หรือปรับปรุงเพิ่มเติมโครงการเดิม จะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าโครงการดังกล่าวจะต้องไม่ก่ออันตรายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม